

CHAGALL İLE
YENİDEN GÖRÜŞME

Savaş yıllarında Paris'i terk eden ve Amerika'ya giden yazar ve ressamların büyük kısmı, Kurtuluşun sonra, mümkün olduğu kadar çabuk geri geldiler. En son gelenlerden biri Chagall'di. Amerika'dan Pablo'ya bir kaç aya kadar Avrupa'ya döneceğini yazıyordu. Tekrar görüşmekten memnun olacaktı. Aşağı yukarı bir yıl sonra Chagall'ın ikinci karısı Virginia ile St. Jean Cap Ferrat'da rastladık. Virginia'nın güzel bir yüzü vardı fakat çok zayıf ve yanında gerek Chagall ve Pablo'nun, gerekse başkalarının kısa göründükleri bir boyu vardı. Pablo'nun Virginia'nın zayıflığından korktuğunu anladım. Ayrıca «teosofist» (teosofizm insanın maddi vasıtaları veya olağanüstü bir ruhi durum içinde tanrı veya meleklerle görüşebileceğine inanan bir felsefe sistemidir.) ve bu felsefenin esasları et ile masada bulunan yemeğin 3/4 ünü yemeği yasaklıyordu. Bu Pablo'yu o kadar etkiledi ki, kendisi de az yemeye başladı. Bu sıralarda ben de epey zayıflamıştım. Zayıf kadınlar arasında kalmayı keyfini kaçırmıştı ve bundan en iyi şekilde faydalanmaya karar vermişti: Chagall ile alay etmek. «Sevgili dostum» diyordu. «Her tarafı dolaştınız, hatta Amerika'ya bile gittiniz şimdi geri döndükten ve buraya kadar geldikten sonra neden biraz daha ileriye, vatanınız olan Rusya'ya gidip, geride bıraktığınız yıllarda vatanınızın nasıl geliştiğini görmüyorsunuz?»

Chagall Rus İhtilalinin ve yeni rejimin başlarında Witebsk Güzel Sanatlar komiseri idi. Ama sonra sıkılmış ve Paris'e dönmüştü. Bu denemeden sonra, kendi vatanına ayak basmak için en ufak bir arzu duymamaktaydı. Pablo'nun sözlerine gülerek karşılık verdi: «Sevgili Pablo... Siz benden önce gitmelisiniz. Çünkü, duyduklarımıza gö-

re, şahsınız Rusya'da pek sevilmeğeymiş, Her ne kadar ressamlığınızı sevmiyorlarsa da... Siz bir kere gidip, bir süre kalmayı denedikten sonra, belki sizin peşinizden gelebilirim. Fakat bilmediğimiz şey, sizin oradan nasıl döneceğinizdir.» Bu laflar birden Pablo'yu sinirlendirdi ve, «Sizin için bu, bir ticaret sorusu olabilir. Orada insan para yapamaz.» dedi. Bu sözler ise, ikisi arasındaki dostluğu sona erdiren sözle oldu. Yüzlerindeki gülümsemeler dondu, ifadeler gittikçe açıklık kazandı ve ayrılırken, masanın üzerinde iki ceset yatıyordu. O günden sonra Chagall ile Pablo birbirlerini bir daha görmediler. Chagall'a her rastladığımda, o öğle yemeğinin sözünü eder ve, «Kanlı bir iştî» diye fikrini söyler.

Eluard'ın ölümünden aşağı yukarı on dört gün sonra Pablo, hâlâ hayram bu-

Picasso

ile hayat

21

Picasso ve Chagall
Rusya konusunda
tartıştılar ve nihai
şekilde darıldılar

lunduğu az insandan birine rastladı Paris'de: Charlie Chaplin. Uzun zamandan beri Pablo'nun, hayal-taki rollerinin ve kaderinin başka san'atkarların kaderi ile uyduğunu görüyordum. «Saltimbanques» da başarı ve resimlerini izlediği akrobat ve artistler; bizzat kendisinin de doğuşlarını ve detaylarına kadar teknik kurallarını eserlerine soktuğu dramlar.

Soytarılar bile onun için trajik ve kâhraman yaratıklar mahiyeti taşıyorlardı. Her sabah, traştan önce yüzünü sabunladığında parmağı ile sabunların üzerinde büyük dudaklar, soru işaretine benzeyen kaşlar ve gözyaşları çizdi ki bunlar profesyonel soytarıların işaretleriydiler.

CHAPLİN
ÜZERİNE TENKİT

Çok kere Chaplin'i tanımak istediğini açığa vurmuş-

tu. «O da benim gibi, kadınlar yüzünden acı çekmiş bir insan» diye hakkındaki fikirlerini belirtirdi.

Ekim 1952'de Chaplin, «Sahne Işıkları» filminin Fransızcasının galasında bulunmak üzere Londra'dan Paris'e geldi. Bir kaç gün sonra ise Pablo ile yemekte karşılaştılar. Aragon ve başka dostlar da oradaydılar. Chaplin Fransızca, Pablo ise İngilizce bilmiyorlar. «Tercümanlar ellerinden geleni yaptılar ve konuşma eziyeti içinde geçti» diye anlatmıştı sonra bana. «İN hayet işin böyle olamayacağını düşündüm ve Chaplin ile bizzat anlaşma çarelerini aradım. Bir likte resim atelyeme çıktık ve son çalıştığım resimleri kendisine gösterdim. Gösterme işim bitince bir reverans ve jest yaparak, hünerlerini gösterme sırasının onda olduğunu anlatmaya çalıştım. Ne demek istediğimi hemen anladı. Hemen banı odasına geçti ve yıkanan, traş olan insanların en güzel pan tomimlerini, en küçük detaylarını kadar gösterdi bana. Sonra iki diş fırçası aldı ve «Altına Hücum» filmindeki şahane dansı gösterdi.»

«Sahne Işıkları» bir başka olaydı. Hikâyenin trajik, hattâ melankolik görünümü Pablo'yu çok etkilemişti. Filmin Pablo üzerindeki etkileri üç yönlü olmuştu. Bunlardan birincisi, her şekildedeki «duygululuğa» itirazı oldu. «Bu ağlamaklı, duygulu sahnelerini sevmiyorum. Bu tezgâhtar kızları içindir. En derin duygulara basırmaya başladığında, belki Chagall'ı etkilemek isteyebilir, ama beni değil. Bu kötü edebiyattan başka bir şey değildir.»

İkincisi Chaplin'in vücudundaki değişiklikler idi. Bunların Chaplin'in sanatını değiştiren şeyler olduğunu iddia ediyordu. «Asıl trajedi, Chaplin'in bir soytarıyı canlandırarak vücut yapısına sahip olmamasıdır. Çünkü zayıf değil, genç hiç değil ve küçük insanların yüzü ve ifadesi değil, yaşlı bir adamın yüzü ve ifadesi. Vücutu gerçekte kendine ait değil. Zaman onu yenmiş, ondan bir başka insan yaratmış. Ve şimdi o kayıp bir ruh, kişiliğini arayan başka artistler gibi bir insan ve kimseyi güldürebilecek kudrette değil.»

(Devamı var)